

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОТВОРЧОСТІ ТА ЗАХИСТУ КОНКУРЕНЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА І РОЗВИТКУ

FEATURES OF LAW-MAKING AND PROTECTION OF COMPETITION IN THE ACTIVITIES OF THE ORGANIZATION OF ECONOMIC COOPERATION AND DEVELOPMENT

Гречківський В.Д., аспірант

*Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

На етапі розвитку міжнародного права важливе значення мають міжнародні організації як особливі форми співробітництва у світовому співтоваристві. Їхня кількість поступово збільшується, структура ускладнюється, розширюється компетенція і до сфери їхньої діяльності залучається все більше людей. З огляду на це вимагає уваги участь міжнародних організацій у процесі міжнародної правотворчості, зокрема, в контексті конкурентного права. У цьому дослідженні є аналіз положень радянської та пострадянської міжнародно-правової доктрини про участь міжнародних організацій у процесі формування міжнародного права; вивчення правотворчих підходів міжнародних організацій, вироблених західної юридичної науки. Досліджується роль Організації як майданчику, на якому її члени можуть обговорюватися та визначитися напрями політичного, економічного та соціального розвитку, обмінюватися досвідом, знаходити рішення узгоджених політичних проблем та координувати внутрішню політику. У науковій статті аналізуються та визначаються правові інструменти ОЕСР, зокрема такі як судові рішення; рекомендації (посібники, принципи, міжнародні норми та стандарти); декларації; міжнародні угоди; документи про взаєморозуміння тощо. Стаття містить детальний аналіз діяльності загалом, та правотворчої діяльності Організації зокрема. Висвітлюються способи надання сприяння країнам-членам у підвищенні рівня їхнього економічного та соціального розвитку. Зазначено особливості сприяння економічному зростанню країн, що розвиваються, шляхом надання технічної допомоги. Проаналізовано встановлення відносин із державними органами всіх рівнів країн-членів, що входять до Організації. Наведено загальні характеристики підтримки відносин Організації з іншими міжнародними організаціями для забезпечення ефективної взаємодії та взаємодії з регіональними економічними організаціями. Стаття містить дослідження, у чому вбачається діяльність Організації як усунення перешкод під час обміну товарами (послугами, роботами); а також надання сприяння у професійній підготовці кадрів у галузі науки та техніки.

Ключові слова: міжнародна правосуб'єктність організацій, Організація економічного співробітництва та розвитку, органи ОЕСР, напрями роботи ОЕСР, міжнародні організації у сфері економічного розвитку.

At the stage of development of international law, international organizations are important as special forms of cooperation in the world community. Their number is gradually increasing, the structure is becoming more complicated, competence is expanding, and more and more people are involved in their field of activity. In view of this, the participation of international organizations in the process of international law-making, in particular, in the context of competition law, requires attention. This study contains an analysis of the provisions of the Soviet and post-Soviet international legal doctrine on the participation of international organizations in the process of forming international law; study of law-making approaches of international organizations developed by Western legal science. The role of the Organization as a platform where its members can discuss and determine the directions of political, economic and social development, exchange experience, find solutions to agreed political problems and coordinate internal policy is studied. The scientific article analyzes and defines the legal instruments of the OECD, in particular, such as court decisions; recommendations (manuals, principles, international norms and standards); declarations; international agreements; documents on mutual understanding, etc. The article contains a detailed analysis of the activities in general, and the law-making activities of the Organization in particular. Ways of providing assistance to member countries in increasing the level of their economic and social development are highlighted. The specifics of promoting the economic growth of developing countries by providing technical assistance are indicated. The establishment of relations with state bodies of all levels of the member countries included in the Organization was analyzed. The general characteristics of maintaining the Organization's relations with other international organizations to ensure effective interaction and interaction with regional economic organizations are given. The article contains a study in which the activities of the Organization are seen as the elimination of obstacles during the exchange of goods (services, works); as well as providing assistance in the professional training of personnel in the field of science and technology.

Key words: international legal personality of organizations, Organization for Economic Cooperation and Development, OECD bodies, directions of OECD work, international organizations in the field of economic development.

У контексті дослідження правотворчості міжнародних організацій у сфері економіки, слід зазначити, що розрізняють пряму правотворчість міжнародних організацій та опосередкований вплив, який організації надають на загальний процес міжнародної правотворчості. Якщо стосовно міжнародної міжурядової організації непрямым впливом є ініціювання міжурядових угод, їх реєстрація, депонування, тлумачення, скликання дипломатичних конференцій тощо, то пряма правотворчість означає створення міжнародно-правових норм. Вона виражається міжнародними міжурядовими організаціями та водночас у двох вимірах.

Перший з них – це укладання міжнародних договорів організаціями з іншими суб'єктами міжнародного права (наприклад, співробітництва). Цей вимір прямої правотворчості активно виявився після закінчення Другої світової війни, коли Організація Об'єднаних Націй, а разом з нею деякі інші міжурядові організації отримали право укладати міжнародні договори. Така правоздатність міжнародних організацій відповідно до положень Віденської

конвенції про право договорів між державами та міжнародними організаціями 1986 року регулюється відповідними правилами організації, а саме конституційними актами, рішеннями, резолюціями та практикою [3, с. 110-160].

Другий аспект безпосередньої правотворчості міжнародних міжурядових організацій передбачає прийняття рішень їх компетентними органами (наприклад, постанов про формування бюджету), та є спірним ще з радянських часів.

ОЕСР була створена у 1961 році на базі Європейської організації економічного співробітництва, створеної для управління допомогою США та Канади в рамках плану Маршала щодо відновлення Європи після Другої світової війни.

З самого початку існування ОЕСР її діяльність була спрямована на зміцнення економіки та підвищення ефективності країн-членів, поліпшення соціально-економічних умов та умов зайнятості, забезпечення економічного зростання як у промислово розвинених, так і в країнах, що розвиваються.

Організація виступає як майданчик, на якому її члени можуть обговорювати та визначати напрями політичного, економічного та соціального розвитку, обмінюватися досвідом, знаходити рішення узгоджених політичних проблем та координувати внутрішню політику. ОЕСР не видає обов'язкових для виконання резолюцій, а натомість розробляє рекомендації для урядів у всьому світі щодо вдосконалення соціальної та економічної політики. Ці рекомендації поєднують позитивний досвід, допомагають знаходити шляхи вирішення спільних проблем, узгоджувати внутрішню та зовнішню політику.

ОЕСР розробляє такі види правових інструментів: рекомендації (зокрема, у вигляді посібників, принципів, міжнародних норм та стандартів); декларації; міжнародні угоди; документи про взаєморозуміння тощо.

Крім того, на ОЕСР покладено функції розробки науково-технічної політики, а також вирішення соціальних питань. Статистика ОЕСР є основним пріоритетним джерелом для урядів та неурядових фінансових, економічних, інвестиційних та промислових установ. Країни-члени ОЕСР використовують загальну методологію, що дозволяє використовувати її як надійний інструмент для аналізу та прогнозування розвитку світової економіки.

Основними напрямками діяльності Організації є: надання сприяння країнам-членам у підвищенні рівня їхнього економічного та соціального розвитку; сприяння економічному зростанню країн, що розвиваються, шляхом надання технічної допомоги; встановлення відносин із державними органами всіх рівнів країн-членів; підтримка відносин з іншими міжнародними організаціями для забезпечення ефективної взаємодії та взаємодії з регіональними економічними організаціями; усунення перешкод під час обміну товарами (послугами, роботами); надання сприяння у професійній підготовці кадрів у галузі науки та техніки.

Вищим органом ОЕСР є Рада, до якої входять один представник від кожної країни-члена ОЕСР і представник Європейської комісії. Секретаріат ОЕСР знаходиться у Парижі. Секретаріатом керує Генеральний секретар, якому допомагають його 4 заступники. Генеральний секретар очолює Раду ОЕСР, тим самим забезпечуючи зв'язок між національними делегаціями та Секретаріатом [1].

Функціональні структурні підрозділи ОЕСР представлені комітетами, до складу яких як експерти входять представники міністерств та відомств промисловості країн-членів. В рамках комітетів створюються робочі групи з профільних питань, наприклад, робоча група з суднобудування, робоча група з розвитку малого та середнього бізнесу та підприємництва.

Організаційно до ОЕСР також входять напів автономні структури, а саме Міжнародне енергетичне агентство, Агентство з ядерної енергії ОЕСР, Європейська конференція міністрів транспорту, Центр розвитку, Центр освітніх досліджень та інновацій, Клуб Саеля [1].

Фінансування ОЕСР надається країнами-членами організації. Розмір внеску до бюджету кожної країни визначається за такою формулою, що враховує «вага економіки» цієї країни. Найбільшим донором ОЕСР є Сполучені Штати, частку яких припадає близько 22% бюджету організації, їх слідують Японія (13%) і Німеччина (8%) [1].

Організація не виділяє тим чи іншим чином кошти своїм членам чи країнам, які з нею співпрацюють. Зі згоди Ради країни можуть фінансувати окремі програми та проекти шляхом виділення грантів. Необхідний обсяг річного бюджету організації та програма роботи визначаються країнами-членами ОЕСР на засіданнях Ради.

ОЕСР активно співпрацює з країнами світу, які не входять до організації через спеціалізовані програми, міжнародні заходи. ОЕСР постійно розширює географію своєї діяльності, встановлюючи прями контакти з країнами, які не входять до організації. Ці контакти спрямовані на сприяння економічної інтеграції в цих країнах шляхом пере-

дачі досвіду ОЕСР, а також знань та позицій країн-членів з найважливіших питань міжнародного співробітництва.

У 1998 році в рамках ОЕСР було створено центр співпраці з країнами, які не входять до організації. Офіційними робочими мовами ОЕСР є англійська та французька [1].

Співпраця між Україною та ОЕСР розпочалася у 1997 році з підписання Кабінетом Міністрів України та ОЕСР Угоди про привілеї, імунітети та привілеї, надані ОЕСР на території України. Угода була ратифікована Верховною Радою України у липні 1999 року.

З 2003 року важливим координаційним механізмом співробітництва з ОЕСР є Координаційна рада зі зв'язків з ОЕСР, спільні засідання якої регулярно проводяться для обговорення актуальних питань двостороннього співробітництва. Координаційна рада є тимчасовим дорадчим органом Кабінету Міністрів України. Головою Координаційної ради є Міністр економіки України [1].

Представники України беруть участь у заходах, організованих ОЕСР для країн, які не входять до цієї організації. ОЕСР регулярно проводить експертні оцінки у країнах-членах і, у виняткових випадках, у країнах, що не є членами. Проведення кожного такого огляду ОЕСР в Україні сприяє поглибленню співпраці з ОЕСР. Крім того, огляди мають велику практичну цінність, оскільки містять конкретні рекомендації щодо вдосконалення державної політики у певній сфері [5].

12 березня 2014 року Рада ОЕСР прийняла рішення поглибити співпрацю з Україною, надавши досвід організації у вирішенні питань у сфері державного управління нашої країни та проведення необхідних реформ, а також призупинити процес приєднання до організації російської федерації [5].

7 жовтня 2014 року в Парижі у штаб-квартирі ОЕСР було підписано меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та ОЕСР про поглиблення співробітництва, у якому визначено пріоритетні напрямки та форми співробітництва ОЕСР на два роки, а саме: розвиток малих та середніх підприємств; боротьба з корупцією; керування; розвиток галузевої конкурентоспроможності, у тому числі у сферах сільського господарства та зеленої економіки; управління державними підприємствами; удосконалення системи податкового адміністрування; розвиток статистики тощо [6].

Міжнародні організації мають певну міжнародну правосуб'єктність, що, однак, є обмеженою сферою їх діяльності. Міжнародні організації мають ряд прав і обов'язків, беруть участь у створенні норм міжнародного права та за необхідності можуть створювати різні механізми санкцій, контролю та нагляду за їх виконанням [4, с. 21].

Як і більшість міжнародних організацій, робота ОЕСР ґрунтується на принципі «делегованих повноважень». Таким чином, держави-члени організації надають правові та юридичні можливості, в якій мірі це необхідно для реалізації конкретних цілей (стаття 1 Конвенції Організації економічного співробітництва та розвитку від 14.12.1960), які ОЕСР досягає відповідними засобами, відповідно до повноважень, передбачених Конвенцією (стаття 5 Конвенції), а саме: сприяння сталому розвитку світової економіки; забезпечення високого рівня економічного зростання, зайнятості та добробуту в країнах-членах, як в учасницях, так і в усьому світі, сприяння розширенню світової торгівлі на багатосторонній недискримінаційній основі відповідно до міжнародних зобов'язань [4, с. 21].

На підставі викладеного можна зробити висновок, що ОЕСР функціонує в межах наданих їй країнами-членами повноважень для виконання відповідних завдань, тобто організація має особливу правосуб'єктність. Використання системно-структурного методу дослідження дозволяє визначити такі складові міжнародної правосуб'єктності ОЕСР. Право на укладення міжнародних договорів, що є одним з основних критеріїв міжнарод-

ної правосуб'єктності та впливає з положень Віденської конвенції про право договорів між державами та міжнародними організаціями або міжнародними організаціями від 21 березня 1986 року [7, с. 173–179].

Таким чином, для досягнення своїх цілей ОЕСР має право укладати міжнародні договори: з державами-членами організації та країнами, які не є членами; іншими міжнародними організаціями (пункт статті 5 Конвенції). ОЕСР підписує різні види міжнародних угод. Зокрема, до першої групи належать: угоди про співробітництво та меморандуми про взаєморозуміння, угоди про надання науково-технічної допомоги, угоди про фінансову підтримку та ін ОЕСР поряд з іншими міжнародними організаціями. Так, у 2011 році ОЕСР підписала угоду про співпрацю із Міжнародною організацією праці [7, с. 173–179].

Крім того, можливість вступу до зовнішніх відносин з іншими суб'єктами міжнародного права. Можливість співпрацювати з іншими суб'єктами міжнародного права і, отже, вступати у зовнішні відносини прямо передбачена установчим договором ОЕСР. Так, стаття 12 Конвенції гласить: «Організація має право встановлювати та підтримувати відносини з країнами, які не є членами ОЕСР, а також з іншими міжнародними урядовими та неурядовими організаціями».

Підтримка відносин з іншими міжнародними організаціями для забезпечення ефективної взаємодії та співробітництва з регіональними економічними організаціями. Ця особливість правосуб'єктності ОЕСР дуже важлива в умовах глобалізації економіки, коли все більшого значення набуває співпраця між державами та міжнародними організаціями, наділеними компетенцією з цих питань.

Однак слід наголосити, що така співпраця може здійснюватися як шляхом підписання міжнародних договорів, так і в інших формах (взаємні консультації, розробка спільних економічних стандартів, участь у роботі органів організації як спостерігачів, спільна розробка міжнародних договорів тощо).

Для досягнення своїх цілей Рада ОЕСР відповідно до положень ст. 5, 6 Конвенції та власного Регламенту 2013 р., приймає два основні види офіційних документів: рішення та рекомендації [1].

При визначенні юридичної сили актів міжнародних організацій необхідно враховувати підхід, що склався в міжнародно-правовій літературі, згідно з яким міжнародні організації є, перш за все, органами, що координують міжнародне співробітництво міждержавного характеру. Нормативно-правові положення, які мають переважно рекомендаційний характер для держав-членів, що зближує їх з нормами «м'якого» права (наприклад,

правові акти статутних органів та деяких спеціалізованих установ Ради Європи, резолюції Генеральної Асамблеї ООН, рекомендації Міжнародної організації праці, Міжнародної морської організації) [7, с. 173–179].

Під час вивчення діяльності ОЕСР теоретики міжнародного права характеризують акти, прийняті в рамках ОЕСР, як «м'які» правові акти. Так, на сьогоднішній день у рамках цієї організації отримано понад 220 документів. Крім приблизно тридцяти рішень та кількох міжнародних угод, більшість правових інструментів ОЕСР є так звані «Софт» у сфері права. Основною причиною факультативного характеру даних правових документів організації є інституціональний механізм нагляду за виконанням актів ОЕСР [7, с. 173–179].

У той же час, незважаючи на свій юридично необов'язковий статус, міжнародно-правові документи ОЕСР встановлюють загальновизнані стандарти, наприклад, в галузі охорони навколишнього середовища, освіти, державного та корпоративного управління, податків, діяльності транснаціональних корпорацій, що згодом буде реалізовано у національному законодавстві шляхом внесення норм аналогічного змісту до національного законодавства держав-членів організації.

Одним із найважливіших напрямів роботи ОЕСР є пошук даних та аналіз, які допомагають урядам формулювати політику, що реалізується національними установами або в рамках міжнародних угод.

Зокрема, одним із інструментів ОЕСР є огляд політики, що реалізується країнами у різних галузях державної політики, та експертні дослідження на допомогу національним урядам у розробці власних програм соціально-економічного розвитку.

Висновки. Маючи сильні аналітичні та статистичні можливості, ОЕСР відстежує тенденції, аналізує та прогнозує їх економічний розвиток та вивчає соціальні зміни чи еволюційні процеси в торгівлі, навколишньому середовищі, сільському господарстві, технологіях, оподаткуванні, державному управлінні тощо. Як показує практика, відповідна діяльність допомагає вирішити низку проблем локального, регіонального та загальнолюдського характеру. Ще однією характеристикою міжнародної правосуб'єктності ОЕСР є юридична сила рішень її керівних органів. Правові акти, прийняті у межах організації, не встановлюють жорстких зобов'язань держав-членів. При цьому, незважаючи на їх юридично необов'язковий характер, вони орієнтують на найвищому рівні на загальну політичну позицію членів цієї організації щодо бажаної моделі поведінки для досягнення максимально вигідного результату.

ЛІТЕРАТУРА

1. Організація економічного співробітництва та розвитку. КБУ: веб-сайт. URL: <https://ukrconsulate-burgas.bg/> (дата звернення: 02.06.2023).
2. Тарасов О.В. Суб'єкт міжнародного права: проблеми сучасної теорії: монографія. Харків: Право, 2014. 512 с.
3. Буткевич В.Г., Мицик В.В., Задорожній О.В. Міжнародне право: Основні галузі: підручник. Київ: Либідь, 2004. С. 110–160.
4. Войтович С. А. Система та право міжнародних економічних організацій. *Український часопис міжнародного права*. 2002. № 1. С. 21.
5. OECD Members and partners: Current membership. *OECD Publishing*: веб-сайт. URL: <https://www.oecd.org/about/membersandpartners/> (дата звернення: 02.06.2023).
6. Rules of Procedure of the Organization, Paris October 2013: *OECD Home. OECD Internal Rules and Regulations*: веб-сайт. URL: <https://www.oecd.org/legal/Rules%20of%20Procedure%20OECD%20Oct%202013.pdf>. (дата звернення: 02.06.2023).
7. Шпакович О.М. «М'яке» право і міжнародні організації. *Журнал «Публічне право»*. 2011. № 4. С. 173–179.